Bruksanvisning

Tellus Smart II

© Copyright Jabbla

Med ensamrätt. Ingen del av denna publikation får reproduceras, lagras, översättas till något språk eller överföras i någon form eller på något sätt, vare sig elektroniskt, mekaniskt, magnetiskt, optiskt, kemiskt, manuellt, inspelat eller på annat sätt utan förhandstillstånd genom Jabbla..

Jabbla www.jabbla.com

Inledning	6
Detta ingår vid leveransen	7
Säkerhet och underhåll	8
Säkerhetsföreskrifter	8
Instruktioner för rengöring	9
Att återställa Tellus Smart och göra säkerhets-kopieringar	.10
Att säkerhetskopiera disken	.10
Att göra backup med funktionerna Importera och	
Exportera	.10
Att göra backup genom att kopiera filer	.10
Att återställa Tellus Smart till den ursprungliga versionen	.12
Att rensa kartor i Tellus Smart via PC:n	.12
Att återställa de ursprungliga demo-kartorna	.12
Hur man startar Tellus Smart	.13
Anslutningar och knappar	.14
DC-plug	.14
Till/Från-knapp	.14
Återställning	.14
USBM-port (värd)	.14
Kontaktingång	.14
Mikrofon	.15
USBPC-port	.15
ESC	.15
Vänster knapp	.16
Höger knapp	.16
Pekskärm	.17
Bildskärmstangentbord	18
Batteri och laddning	18
Indikator för WLAN och Bluetooth	.19
Att skapa en ny kommunikationskarta	.20
Att skapa en ny fil	.20
Skapa den första sidan	.21
Fyll en ruta med ett innehåll: Symbolen	.21
Att skapa ett skärmtangentbord	.23
Att skapa ett skärmtangentbord	.23

Fyll en ruta med innehåll: Funktionen "meddelande",	"text"
eller "kommando"	24
Översikt av de olika funktionerna	25
Meddelande	26
Ljud	26
Gå till sida	27
Öppna fil	27
Gå till nivå	28
Grammatik	28
Brevfunktioner	29
Stoppa alla ljud	31
Volym upp	31
Volym ner	32
Läs datum	32
Läs tid	32
Läs dag	32
Anmärkningar	32
Stilar	33
Talinställningar	34
Att skriva in uttalsändringar	35
Ordprediktion	36
Inställningar för Ordprediktion	37
Redigering av prediktionsordlistan	37
Andra inställningar	41
Skapa en kommunikationskarta på en PC	43
Installera Mind Express smart	43
Användning av Mind Express Smart	44
Skapa en ny fil	44
Skapa den första sidan	44
Fyll i innehållet i en ruta. 1. Symbolen	45
Fyll i innehållet i en ruta. 2. Funktion: meddelande, te	xt
eller kommando	47
Översikt över de olika funktionerna	48
Meddelande	48
Ljud	48

Funktioner/Kommando	49
Anmärkningar	49
Stilar	50
Exportera filer till Tellus Smart	52
Importera filer från Tellus Smart	53
Appendix: Uttalsändringar	54

Inledning

Tellus Smart är en handhållen dynamisk bildskärm för Alternativ och Kompletterande Kommunikation. Tellus Smart är en Windows CEbaserad datorplattform med hög kvalitet och stereohögtalare.

Tellus Smart använder Mind Express CE. Detta är en kraftfull programvara för grafiskt baserad kommunikation.

För en optimal användning av Tellus Smart är det klokt att läsa manualen före användning av enheten.

Hårdvaruspecifikation

- :Intel® PXA310 624 MHz Processor
- OS: Microsoft® Windows Mobile 6.0

- Skärm: 4-tums 65.535 färger VGA 480 x 640 TFT pekskärm, LED belysning
- Minne: (SDRAM) 128 MB + (ROM) 256 MB + 2GB (expandable) InterntCF kort
- Två USB-portar: USB Klient för datorkommunikation+ USB Värd för inmatningsenheter
- Ingång för en eller två kontakter för skanning
- Trådlöst Wi-Fi WLAN 802.11b/g + Bluetooth
- Vikt: 340 g
- Mått: 146mm x 82mm x (27mm min till 34mm max)
- Ljud: Förstärkt 2 högtalar audio
- Batteri: 3800 mAh Li-Ion utbytbart och laddningsbart batteri

Detta ingår vid leveransen

Det är kundens ansvar att rapportera delar som saknas eller övriga uppgifter som inte överensstämmer med följesedeln eller fakturan.

- Tellus SmartII
- USB-kabel till Active Sync

- CD medpProgram för Active Sync
- Nätadapter
- MindExpress för Smart
- Bruksanvisning
- Väska
- 1 pekpenna

Säkerhet och underhåll

Säkerhetsföreskrifter

Tellus Smart är en lätt och bärbar apparat. Vi rekommenderar att den används i den medföljande väskan

Tellus Smart har ett internt Li-ionbatteri. Kasta inte batteriet efter byte. Följ era lokala regler för att kasta batterier. Kontakta er leverantör eller skicka tillbaka det använda batteriet till leverantören.

Om Tellus Smart ska förvaras utan att användas under en längre tid, kontrollera att den är ordentligt avstängd och att batteriet är fulladdat.

Håll Tellus Smart borta från höga temperaturer eller lämna den inte där det kan bli mycket varmt (exempelvis i en bil på sommaren). Höga temperaturer har en negativ effekt på batteriet.

Tellus Smart är fuktsäker på ovansidan men observera högtalarutgångarna på baksidan. Undvik att smuts och fukt tränger in i apparaten via högtalarutgångarna, mikrofoningången eller anslutningsportarna. I annat fall kan ljudkvaliteten eller inspelningsfunktionen påverkas eller så kan hela prestandan försämras. Följ instruktionerna vid rengöring av Tellus Smart.

Tellus Smart har en pekskärm för att kunna välja direkt på skärmen. Du kan använda den medföljande pennan eller ett finger. Det är inte nödvändigt att trycka hårt för att välja. Använd inte en vass penna eller föremål med vass kant för att undvika repor på skärmen.

Instruktioner för rengöring

Vi rekommenderar att Tellus Smart rengörs ofta och regelbundet så att inte bakterier får fäste. Stäng av Tellus Smart och koppla bort nätadaptern före rengöring. Om möjligt gör rent med en torr, mjuk trasa. Avgränsade fläckar kan tvättas med en fuktig trasa. Använd inte starka rengöringsprodukter! Var försiktig så att inte fukt tränger in genom högtalarutgångarna, mikrofoningången eller anslutningsportarna.

Undvik att torka av pekskärmen med hushållspapper eller servetter eftersom det kan orsaka små repor. Använd en torr och luddfri trasa eller en trasa av microfiber, om nödvändigt, fuktad med destillerat vatten. Kontrollera noga att trasan bara är fuktig och inte våt. En annan möjlighet är att använda speciella rengöringsdukar som säljs i dator/elektronikaffärer för att rengöra datorskärmar. Tryck inte hår på skärmen utan torka med lätta, cirkelformade rörelser.

För rengöring av väskan, försök att göra rent med en torr trasa eller borste. Undvik starka rengöringsprodukter!

Att återställa Tellus Smart och göra säkerhets-

kopieringar

Att säkerhetskopiera disken

För att säkerhetskopiera filerna på själva Tellus Smart finns det två metoder.

Att göra backup med funktionerna Importera och Exportera

• Anslut Tellus Smart till PC:n via Windows Mobile.

• Öppna Mind Express för Smart på PC:n och gå till *Fil>Importera från Smart*.

• Välj önskad karta och därefter *OK*. Upprepa detta för alla filer som ska kopieras.

Att göra backup genom att kopiera filer

1. Anslut Tellus Smart till PC:n via Windows Mobile.

2. Gå till Dator>Tellus Smart II>CF Card >Documents.

Ordina 🐨			8.00
🛠 Favoriter 🎽 Hämtade filer	Ljud Fakupp	demomathepc2 XM2-dolument 0.0 kB	
Skriubord 10 Tidigare platser	dog XML-dokumant 2,30 18	memory1 2004diabament 19.5 1/0	
Bibliotek	Pakbok 2 XML-dokament 11,1 kB	MML-dokument 25,4 kB	
Filmer E Musk	rskoval XML-dokument 15.8 kB	Smart1 30.1. violacument 34.1. Vi0	
🖏 Hemgrupp	Mil-dokument 82,7 kB	smart2-avenska XML-dokument 10.6 k8	
Dator	3005 variation variatio variatio variatio variatio variatio variatio variatio variatio	Tangertbord_qoverty 2004: clolument 2,13 kil	
Naturak	Vad_httr_inta_htt XML-dolarment 11,8 kB	Valkement 30/L-dolument 2,00 kB	

Markera de kartor/filer som ska sparas, kopiera dessa och spara i lämplig mapp på PC:n För att lägga tillbaka dem på Tellus Smart gå till den valda mappen på PC:n, kopiera filerna och klistra in i *Dator>Tellus Smart II>CF Card >Documents.*

Att återställa Tellus Smart till den ursprungliga

versionen.

För att inte privata kartor ska hamna fel bör man rensa Tellus Smart från alla kartor.

Att rensa kartor i Tellus Smart via PC:n

Gå till *Dator>Tellus Smart II>CF Card >Documents och* ta bort de kartor/filer som inte ska vara kvar.

Att återställa de ursprungliga demokartorna

De ursprungliga demokartorna ligger på programskivan som medföljde vid leveransen (om sådant saknas, kontakta RehabCenter AB). 1. Sätt i och öppna CD:n med ME för Smart i PC:n.

2. Anslut Tellus Smart till PC:n via Windows Mobile,

3. Öppna Dator>Tellus Smart II>CF Card >Documents på PC:n,

4. Kopiera demofilerna från Smartskivan till *Dator>Tellus Smart II>CF Card >Documents,* Nu bör Tellus Smart vara återställd till sitt ursprungliga skick.

Hur man startar Tellus Smart

Sätt på Tellus Smart genom att trycka på knappen till/från tills skärmen tänds.

Stäng av Tellus Smart genom att trycka på knappen till/från tills skärmen slocknar.

För att spara ström släcks skärmen automatiskt efter 1 minuts inaktivitet. Tryck på skärmen för att tända skärmen igen. Denna inställning kan ändras i Windows Mobile systeminställningar. Efter 5 minuters inaktivitet stänger Tellus Smart automatiskt av sig. Denna inställning kan ändras i Windows Mobile systeminställningar. Data kommer inte att förloras.

Reset (Återställ) Tellus Smart genom att försiktigt sätta pennan i resetöppningen tills du känner resetknappen i hålets botten. Tryck pennan lite hårdare för att verkställa återställningen.

Anslutningar och knappar

DC-plug

DC plug

Nätadaptern ansluts via en DCplugg till Tellus Smart. Adaptern kommer att ladda de i Tellus Smart inbyggda batterierna. Använd inte annan adapter än den som levereras med produkten!

Till/Från-knapp

Knappen Till/från används för att stänga av och sätta påTellus Smart.

Återställning

Återställningsknappen (Reset) gör det möjligt att återställa apparaten om den låser sig.

USBM-port (värd)

Detta är Smart-datorns USBingång för inmatningenheter, där man, till exempel, kan ansluta ett USB-tangentbord.

Kontaktingång

(Denna funktion kommer inom kort). Tellus Smart kan via skanning styras med en eller två kontakter och en skanningsalgoritm. Denna ingång används för att ansluta kontakterna. Används två kontakter krävs en kabel som delar en 3-polig 3,5 mm hankontakt i två tvåpoliga 3,5 mm honkontakter.

Mikrofon

Denna lilla öppning leder till Smart-datorns interna mikrofon. Prata i närheten av denna öppning vid inspelningar!

USBPC-port

USB-porten används för att ansluta Tellus Smart till en PC. En USB-kabel levereras med enheten. Anslutning av Tellus Smart till en PC-dator kan t.ex. användas för att överföra kommunikationssidor som skapats på en PC.

ESC

Tryck ESC för att visa/dölja menyraden. ESC-knappen kan även användas för att stoppa en skanningsalgoritm.

Använd penna för att aktivera ESC-knappen. Stoppa försiktigt in pennan i öppningen till du känner kontakten. Tryck mjukt för att starta ESC-funktionen.

Vänster knapp

Denna knapp kan programmeras till att:

• Visa föregående kommunikationssida **Höger knapp**

Denna knapp kan programmeras till att:

- Visa nästa kommunikationssida
- Höja volymen
- Läsa upp dagens datum
- Läsa upp nuvarande tidpunkt
- Stoppa alla ljud

För att programmera den vänstra och högra knappens funktioner, gå till Verktyg> Alternativ.

- Visa föregående kommunikationssida
- Sänka volymen
- Läsa upp dagens datum
- Läsa upp nuvarande tidpunkt
- Stoppa alla ljud

Välj funktion för respektive knapp från funktionslistorna.

Mind Express CE	₩ 4 € 18:34 ok
Redigeringsindikato	r
Visa menyrad vid st	art
Meny lösenord:	
Vänster knappfunktion:	<föregående sida=""> 👻</föregående>
Höger knappfunktion:	<nästa sida=""> 🔻</nästa>
Programmspråk:	Svenska 🗸
Fil Redigera Dokumen	t Verktyg

Pekskärm

Tellus Smart har en pekskärm som kan hanteras med en penna eller med fingret. Undvik att använda vassa föremål.

Används ett finger krävs lite mer tryck jämfört med pennan.

Det går att justera dessa egenskaper. Gå till Verktyg> Val.

Välj en *Valindikator* genom att klicka på listan: *ingen, kant* eller *invertera*. Färgen på kanten kan ställas in vid val för kant.

Normalt kommer ett val att accepteras när man lyfter fingret eller pennan från pekskärmen.

Markera Aktivera med tryck på kontakten om Tellus Smart ska acceptera valet så snart man trycker på skärmen.

Markera *Fördröjning före val* och fyll i tiden i millisekunder om ett val skall accepteras först efter en angiven tidsperiod. Detta kommer att undvika oönskade val orsakade av slumpmässiga eller korta okontrollerade tryck på skärmen med handen.

Markera *Fördröjning efter val* och fyll i tiden i millisekunder om Tellus Smart inte skall acceptera nya val under angiven tid efter ett val. Detta kan göra att oönskade flertal val orsakade av skakningar kan undvikas.

Bildskärmstangentbord

Tellus Smart har ett inbyggt bildskärmstangentbord.

Om bildskärmstangentbordet inte öppnas automatiskt vid redigering kan tangentbordet aktiveras genom att klicka på

tangentbordsikonen indre högra hörnet på Tellus Smart.

123	1]2	2] 3	3 4	5	6	7	8	9	0	[-	=	-
Tab	q	w	e	r]	t	y]	u)	i	0	P]]	
CAP	a	s	d	f	g	h	Jj	k	Π	\mathbf{I}_i	1	Г
Shift	:] z	X	C	V	b	In	ſm	۱) ,].		1	Ť,
Ctl	áü		$\left(\right)$				- 010A		t)	1	+	$\left[\rightarrow \right]$

Batteri och laddning

Tellus Smart har ett inbyggt laddningsbart batterier: Tellus Smart har konstruerats för att fungera ungefär 8 timmar/laddning baserat på en genomsnittlig användning. Naturligtvis beror batteriets driftstid på hur mycket den används, ljudvolym och inställningarna för energisparfunktioner.

Gå till *Verktyg>Batteri* för att se status för det inbyggda batteriet.

En frekvent användare bör ladda Tellus Smart varje dag (eller natt). Använd endast den adapter som levereras med Tellus Smart för laddning av batteriet. Batteriet kan laddas medan enheten används. I så fall kommer det att ta längre tid att ladda batteriet fullt.

Så snart laddaren är ansluten till Smart tänds batteriindikatorn. Färgen på batteriindikatorn är orange när den lyser. Färgen ändras till grönt när batteriet är fulladdat.

Indikator för WLAN

och Bluetooth

Indikatorn för aktivt WLAN eller Bluetooth lyser med en blå lampa.

Ljussensor

Indikator för laddning samt WLAN och Bluetooth

Att skapa en ny kommunikationskarta

Tellus Smart använder kommunikationsprogrammet Mind Express. Med denna version av programmet går det att skapa kommunikationssidor direkt i Tellus Smart. Det går även att skapa sidorna på en PCdator och överföra dem till Tellus Smart via dess USB port. (Se *Skapa en kommunikationskarta på en PC, sid. 38*).

De sidor som hör till en kommunikationskarta sparas i en fil. Om man vill skapa en ny uppsättning sidor för en ny kommunikationskarta måste en ny fil skapas.

Att skapa en ny fil

- 1. Välj menyn Fil.
- 2. Välj alternativet Ny.

 Spara ändringarna i föregående fil om så önskas.

Fönstret Sidinställningar visas nu på Tellus Smart.

Mind Express CE 👫 📢 15:29 ok
Sida 1 🗸 🖓 🗶
Namn: Sida 1
Rader: 4 📥 Kolumner: 4 📥
Mellanrum: 10 🛓
Färg:
Brevfönster
Fil Redigera Dokument Verktyg

Skapa den första sidan

1. Ge sidan ett *Namn*. Det är lättare att hålla ordning på sidorna om de får unika namn som antyder vad sidorna handlar om än om de bara heter sida1, sida 2..osv.

2. Fyll i antal *Rader* och *Kolumner* för sidan. Exempelvis 4 rader och 4 kolumner

3. Ange önskat *Mellanrum* mellan rutorna.

4. Klicka på knappen *Färg* för att definiera sidans bakgrundsfärg.

5. Ange om sidan skall ha ett *Brevfönster (Meddelanderad)*.

Brevfönstret visar den sekvens av symboler som valts.

Brevfönstrets inställningar kan ändras under menyn *Dokument*, *Brevinställningar* (Se sid 25).

6. Klicka på 🔮 om ytterligare en sida skall läggas till. Fortsätt sedan från steg 1.

7. Klicka på ok när allt är färdigt.

Den första sidan med 16 tomma rutor (4 x 4) visas på Tellus Smart.

Följande förklarar hur man definierar innehållet i en ruta. Innehållet i en ruta består av en bild/symbol och en funktion. Funktionen kan vara ett ord, en fras, ett ljud eller ett kommando.

Fyll en ruta med ett innehåll: Symbolen

- 1. Välj menyn Redigera.
- 2. Välj läget *Redigera*.

Tellus Smart är nu i redigeringsläge. Det gör det möjligt att ändra innehållet i rutorna.

För att återgå till *Användarläge* välj *Redigera* igen.

I läget *Snabbredigera* kan man ändra innehållet i en enda ruta.

3. Klicka på en ruta för att öppna rutans redigeringsfönster.

Under fliken *Symbol* kan man välja den *Symbol* som skall visas i rutan.

Nivå 1, 2 och 3 är olika uppsättningar av fraser, ord eller kommandon som kopplas till den specifika rutan. Under fliken Extra kan man ställa in om en ruta skall vara en "Prediktions-ruta" eller en standard- (symbol- eller text-) ruta.

4. Välj från listan vilken symboltyp som skall användas.

5. Skriv symbolens namn i den avsedda rutan för symbolnamn. Tellus Smart kommer att visa de tillgängliga symbolerna i fönstret med symbollistan.

6. Välj symbol genom att klicka på dess namn. Symbolen visas då i symbolfönstret. 7. Ta bort, ändra eller lägg till text i fönstret för symboltext.

8. Välj stil för rutan i listan *Stil*.
Klicka på i för att redigera en stil.

Höjdinställningen gör det möjligt att ändra antalet rader på sidan. Varje steg motsvarar en rutenhet/rad. Rader läggs till/tas bort nertill på sidan.

Att skapa ett skärmtangentbord

I stället för att fylla ett rutnät med symboler och bilder går det bra att skapa ett skärmtangentbord för textinmatning. Detta kan sedan kombineras med ordprediktion för att snabba upp skrivprocessen.

För ytterligare information om ordprediktion, se sid. 31.

Att skapa ett skärmtangentbord

1. Gå till **Sidinställningar** och skapa ett lämpligt rutnät. Kontrollera att rutan **Göm meningsfönster på denna sida** inte är markerad.

2. Bestäm om sidan ska innehålla ett qwerty- eller ett ABCtangentbord.

3. Gå till dialogrutan **Innehåll** och skriv in önskad bokstav/önskat tecken både på raden **Text på skärmen** och under **Meddelande**.

4. Skapa prediktionsrutor om så önskas. Gå till läge **Redigera**

och klicka sedan på önskad ruta. Under fliken **Symbol**, i rutorna

🗮 📑 💷 🖽

går det att ändra rutorna till önskad storlek.

5. Gå till **Dokument> Brevinställningar** på menyraden och välj **Text** på raden **Innehåll:**. (I annat fall kommer ett stort mellanrum skapas mellan bokstäverna.)

Det är lämpligt att ge olika stilar till olika typer av "tangenter". Figuren nedanför visar ett exempel på ett qwertytangentbord med olika stilar för konsonanter, vokaler, skiljetecken, kommandon och prediktionsrutor.

jag								Å T		
	ha	ar			är			h	ad	е
	Va	inte								
q	w	е	r	t	у	u	i	0	р	å
a	s	d	f	g	g h j			I	ö	ä
		z	x	с	v	b	n	m	?	
ader S	y tex							ssn P	kriva A	⊦em

Fyll en ruta med innehåll: Funktionen "meddelande", "text" eller "kommando"

1. Klicka på *Nivå 1* för att definiera de funktioner som skall länkas med den valda symbolen. Den förvalda funktionen i detta exempel är det talade ordet "hund".

2. Välj en funktion från *Funktionslistan* om en ny funktion skall läggas till befintliga i sekvensen för denna ruta.

3. Klicka på för att lägga till valet. Tellus Smart kommer att

be om ytterligare information om så krävs.

4. Klicka på ok när allt är färdigt.

Det går att lägga till fler funktioner till en ruta. Sekvensen med funktioner kommer att visas i fönstret *Funktions sekvens*.

Markera en funktion i fönstret *Funktionssekvens*.

Flytta den upp $\widehat{1}$ eller ner $\boxed{1}$.

För att ändra den 🗾 eller för att radera den. 🔀

Översikt av de olika funktionerna

Följande förteckning ger en översikt över de olika funktioner som kan länkas till specifika rutor. Dessa kan väljas efter det att valet "kommando" gjorts.

- Meddelande
- Ljud
- Gå till sida.
- Öppna fil
- Gå till nivå
- Grammatik
- Brevfunktioner
- Stoppa alla ljud
- Volym upp
- Volym ner
- Läs datum
- Läs tid
- Läs dag

Meddelande

Välj *Meddelande* från *Funktionslistan* för att lägga till ett text-till-tal meddelande och

klicka sedan på ا 🖻

Meddelande	ok 🗙
Hund	
Verb Substantiv Adjektiv Annat	Data

1. Skriv meddelandet som skall länkas till rutan i *Meddelande-fönstret*.

2. Välj *Verb, Substantiv, Adjektiv* eller *Annat* beroende på ordklass. Tellus Smart använder informationen för sin grammatikfunktion.

3. Klicka ok, Tellus Smart kommer att fråga efter mer data om nödvändigt. Klicka imes efter ett ev. misstag.

<u>Ljud</u>

Välj *Ljud* från *Funktionslistan* för att lägga till ett ljud eller en inspelning och klicka sedan på

Använda ett befintligt ljud

1. Markera ett av ljuden i ljudlistan.

Klicka på ▶ för att lyssna på ljudet.

Klicka på 🔲 för att stoppa.

2. Klicka på ok när valet är färdigt.

Spela in ett ljud

1. Klicka på **1** för att spela in. Inspelningsknappen kommer att vara grön under inspelningen.

2. Klicka på för att avsluta inspelningen. Tellus Smart kommer automatiskt att döpa inbspelningen till sndx, där x är ett nummer.

3. För att ändra filnamnet klicka på filnamnet och ändra det.

4. För att radera ljudfilen, klicka och håll kvar på filen och välj *Radera fil.*

5. Klicka på ok när allt är färdigt.

<u>Gå till sida</u>

Välj *Gå till sida* i *Funktionslistan* för att skapa en länk till en annan sida.

1. Välj önskad sida från *Sidlistan*. I listan visas alla sidor med de namn de gavs när de skapades.

<Föregående sida> länkar till föregående sida om sådan finns.

<*Nästa sida>* länkar till nästa sida om sådan finns.

Gå bakåt länkar till senast använda sida.

Mind Ex	press C	E		4 € 16	:10 ok
hun	d	k			
				×	
Gå till s	ida:		•	-	
<föregå <nästa Gå bakå Sida 1</nästa </föregå 	lende sic sida> t	la>			
Symbol	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Extra	
					·

2. Klicka på för att lägga till funktionen i funktionssekvensen.

<u>Öppna fil</u>

Välj *Öppna fil* från *Funktionslistan* för att skapa en länk till en annan fil och klicka

därefter på 🕒.

1. Välj den mapp där filen finns sparad.

- 2. Välj önskad fil att länka till.
- 3. Klicka på knappen Öppna

<u>Gå till nivå</u>

Nivåkommandot används när man vill länka ett andra eller tredje meddelande till symbolen. Exempelvis skulle ett andra meddelande för symbolen och meddelandet "Jag" kunna vara mitt namn. Ofta används på en andra eller tredje nivå ett meddelande relaterat med meddelandet på nivå ett, exempelvis nivå 1 = "äpple", nivå 2 = "Jag tycker om äpplen", nivå 3 = "Jag tycker inte om äpplen".

1. Välj *Gå till nivå:* från *Funktionslistan* för att aktivera en annan nivå, klicka sedan på

2. Välj önskad nivå

<u>Grammatik</u>

Mind Express CE har en grammatikfunktion som hjälper till att skapa korrekta meningar. T.ex., verb böjs automatiskt. Man kan även koppla speciella grammatikfunktioner symboler. Man kan t.ex. koppla grammatikfunktionen *Preteritum* till symbolen "igår" för att automatiskt gå till förfluten tid när symbolen "igår" väljs. Välj *Grammatik:* från *Funktionslistan* för att lägga till en grammatikfunktion.

Grammatik:	•
	
Perfekt particip	▲
Infinitiv	
Presens	
Preterium	=
Futurum	
Plural	
Singular	
Bestämd	•

Välj önskad grammatikfunktion från listan med *Grammatikfunktioner*.

Välj t.ex. *Plural* om nästa substantiv skall vara i sin pluralform.

Välj t.ex. *Preteritum* om nästa verb skall vara i sin preteritumform.

Klicka på 🛃 för att lägga till funktionen i funktionssekvensen.

Tänk på att grammatikkommandot påverkar rutan som följer <u>efter</u> det att kommandot angetts!

Brevfunktioner

I Tellus Smart kan man skapa och förbereda meningar. Man kan få en visuell presentation av meningen man skapar i ett Brevfönster (Meddelanderad). Både text och symboler kan visas.

Välj *Brevfunktioner* från *Funktionslistan* för att lägga till en meddelandefunktion.

Brevfunktioner:	•
	~
Starta brev	
Läs brev	
Stoppa brev	
Nytt brev	
Korrigering	
Upp	
Ner	
Flytta bakåt	•

Välj en meddelandefunktion från Brevfunktionslistan För att lägga till ett brevfönster (meddelanderad) på en specifik sida, aktivera funktionen Brevfönster från Dokument >Sidinställningar.

Klicka på 🗭 för att lägga till funktionen i funktionssekvensen.

Starta brev: Aktivera brevfönstret så att inmatning kan ske.

Läs brev: Läs upp meddelandet, meningen eller hela brevet.

Stoppa brev: Stoppa inmatning i i meddelandet.

Korrigering: Raderar senaste inmatningen.

Upp: Flyttar markören uppåt.

Ner: Flyttar markören neråt.

Flytta bakåt: Flyttar markören bakåt.

Flytta framåt: Flyttar markören framåt.

Hem: Flyttar markören till början av meddelandet.

End: Flyttar markören till slutet av meddelandet.

Vänd brev: Aktivera/avaktivera meddelandet

Alla sidor kan ha brevfönster (meddelanderad).

Gå till *Dokument* > *Sidinställningar* och markera rutan *Brevfönster*.

Gå till *Dokument* > *Brevinställningar* för att göra speciella brevinställningar.

Brevfönstrets *Innehåll* kan vara Text, Bilder eller Text och bilder.

Ange brevfönstrets Bakgrundsfärg genom att klicka på knappen/paletten Bakgrundsfärg.

Ange teckensnitt för texten i brevet med teckensnittsknappen.

Reglaget *Bildstorlek* gör det möjligt att ändra storlek på brevets bilder.

Aktivera *Läs brevet genom att klicka på fönstret* om Tellus Smart skall läsa upp brevet vid klick på brevfönstret.

Aktivera *Inget tal när tillägg görs på brevet* om akustisk feedback ej önskas när brevet skapas. Aktivera *Börja med aktivt brev* om brevfönstret ska aktiveras automatiskt.

Mind Express CE	₩ 4 € 16:31 ok
Innehåll:	Text 🗸
Bakgrundsfärg:	
Text:	Teckensnitt
Bildstorlek:	<u> </u>
Läs brevet geno	om att klicka på fönstret
🗌 Inget tal när till	ägg görs på brevet
Börja med aktiv	t brev
Fil Redigera Doku	ment Verktyg

Stoppa alla ljud

Välj *Stoppa alla ljud* från *Funktionslistan* för att Tellus Smart skall stoppa allt tal eller ljuduppspelning och klicka sedan

Volym upp

Välj Volym upp från Funktionslistan för att öka volymen från Tellus Smart och

klicka sedan på

Volym ner

Välj *Volym ner* från Funktionslistan för att sänka volymen från Tellus Smart och

klicka sedan på 🖃

Läs datum

Välj *Läs datum* från Funktionslistan för att Tellus Smart skall säga datumet och

klicka sedan på L 🗾. För att ställa in datum, gå till Verktyg > Datum/Tid.

Läs tid

Välj Läs tid från Funktionslistan för att Tellus Smart skall säga

tiden och klicka sedan på För att ställa in rätt tid, gå till Verktyg > Datum/Tid.

Läs dag

Välj *Läs dag* från Funktionslistan för att Tellus Smart skall säga dagen och

klicka sedan på

Anmärkningar

Arbetet att fylla i innehållet i rutor på nivå 2 och nivå 3 är detsamma som för att fylla

innehållet i en ruta på Nivå 1. För att öppna innehållsfönstret för en viss nivå, klicka på motsvarande nivåflik.

Spara filen när arbetet är färdigt eller när redigeringen skall avslutas. Använd *Fil > Spara* som om filen skall få ett nytt namn. Använd *Fil > Spara* för att spara den med sitt befintliga namn.

Använd *Fil* > *Öppna* för att öppna en befintlig fil. Välj den fil som skall öppnas från Fillistan.

Öppna fil		A	×
Dokument			•
dog smart1 smart3			
	Ċ	ppna	

Avaktivera Redigeringsläget (genom att klicka på det) för att återvända till Användarläge.

Man kan välja Snabbredigera för att redigera en enda ruta. Efter

redigering återgår Tellus Smart automatiskt till Användarläge.

För att lägga till en ny sida till en fil, gå till *Dokument* > *Ny sida*. En ny sida med samma egenskaper som föregående sida kommer att läggas till i slutet av filen. *Kopiera sida* kommer att kopiera den aktuella sidan och lägga till den i slutet av filen.

Gå till *Dokument* > *Sidinställningar* för att byta namn på en sida, ändra antalet rutor, avstånd mellan rutorna eller bakgrundsfärg på en sida.

Stilar

En ruta kan ha en viss stil som definierar dess bakgrundsfärg, teckensnitt, form etc. Denna visuella information ger mer struktur åt sidan och ger extra information om vad en ruta. Den kan visa att en viss ruta är en sidlänk, en funktion, en viss typ av meddelande...

Gå till *Dokument* > Stilinställningar, för att d

Stilinställningar för att definiera olika stilar.

Stilinställningar
Sil Shit Vali ala Shi 2 Shi 3 Shi 4 Shi 5 Shi 6 Shi 7 Shi 8 Shi 9
Stilgamn Stil 1
Bakgrundsfärg: Färg Genomskinliga delar Text
Mind Express Svenska
Position: horisontal mitten 💌 vertikal över 💌
Bild Position: hgrisontal mitten vettikal under v Procent: 80 v %
Delevered
Barguna Kantinjefärg Eärg Bundad höman Ø Arwänd sjölmåkator
<u>QK</u> Avbryt

1. Välj en stil från listan.

2. Ge stilen ett *namn*. Det är bra att låta stil 1 vara oförändrad. Alla nya rutor har stil 1 från början. Om stil 1 modifieras kommer alla rutor i kommunikationskartan att ändras.

3. Definiera bakgrundsfärgen. Det går att göra en ruta genomskinlig. En genomskinlig ruta får sidans bakgrundsfärg.

Definiera rutkantens tjocklek och färg. Aktivera *Rundade hörn* om rutan skall ha rundade hörn.

Aktivera *Använd sidindikator*. Detta påverkar endast rutor som länkar till andra sidor. Dessa rutor kommer att få ett vikt hörn.

4. Definiera position, färg och typsnitt för texten i rutan.

5. Definiera position och storlek för bilden/symbolen i rutan.

Talinställningar

Tellus Smart använder högkvalitativa text-tilltalmotorer. Tal- inställningar gör det möjligt att ändra språk och röst (om fler än en är tillgänglig), volym och talhastighet.

Gå till Verktyg > Tal.

Klicka på för att testa de gjorda inställningarna. Skriv en annan text i testrutan för att höra en annan fras.

Klicka på ok när inställningarna är färdiga.

Vissa ord kan uttalas felaktigt. Detta kan hända med t.ex. ord från andra språk eller med namn.

Det går att ändra uttalet av ett ord i ett uttalslexikon. Gå till *Verktyg* > *Uttalslexikon* för att öppna ordlistan.

1. Skriv in ordet som uttalas fel i fönstret *Ord*.

2. Skriv in ett nytt uttal på det sättet som det låter eller med fonetiska tecken.

Att skriva in uttalsändringar

Det finns två sätt att skriva in uttalsändringar.

1. Ändringarna kan skrivas "som det låter" (kilo - tjilo). Man får då prova sig fram och lyssna efter det som låter mest likt målordet. Ändringarna kan antingen skrivas in under **Meddelande** i dialogrutan **Innehåll** och gäller då endast den aktuella rutan eller också kan ändringarna skrivas in under **Verktyg>Uttalslexikon**.

2. Uttalsändringar kan skrivas in med fonetisk transkription. Vid detta alternativ är det nödvändigt att följa fonetiska regler för transkription (SAMPA). Dessa återfinns i Appendix 1. Som uttalsförslag för "bord" skriv "\Prn= b u: r d \". \Prn= indikerar att det som följer är en fonetisk transkription. SAMPA-tecknen skrivs sedan in med mellanslag mellan varje tecken, såvida inte flera tecken ingår i ett ljud. Avsluta sedan med \ för att markera att den fonetiska transkriptionen är avslutad.

Oavsett om talsyntesen är Infovox Desktop eller Real Speak går det att använda fonetisk transkription. Det är endast vid Real Speak som rutan **Fonetisk** ska vara markerad, vid alla andra alternativ ska den vara omarkerad (vilket är det allra vanligaste).

Med en fristående talsyntes skrivs ändringarna antingen in i Mind Express och gäller då endast där eller också görs ändringarna i Infovox Lexicon Manager och gäller då generellt.

3. Klicka på lor att höra resultatet.

4. Klicka på för att lägga till ändringen i *Uttalsordlistan*

För att radera ett ord i *Ordlistan*, markera först ordet, klicka sedan på $\boxed{\times}$.

5. Klicka på ok när ändringarna är färdiga.

Ordprediktion

När brukaren har möjlighet att använda text kan ordprediktion öka skrivhastigheten avsevärt. Ordprediktionen i Tellus Smart är kontextbaserad, dvs känner av sammanhanget och ger förslag till det ord som skrivs och nästa ord.

Sidorna i Tellus Smart kan innehålla rutor som visar förslag på ord. För att detta skall fungera måste rutorna definieras som prediktionsrutor. Innehållsfönstret för en ruta har en flik som kallas *Extra*. Där man kan ändra *Fälttyp* för att bestämma om en ruta skall innehålla en symbol/text (standard) eller en *Prediktion*.

Definiera även numret på Prediktionen: 1 har den högsta sannolikheten. Ju högre nummer desto lägre sannolikhet för att prediktionen blir den önskade.

Inställningar för Ordprediktion

Gå till Verktyg > Prediktionsalternativ.

Aktivera *Skiftkänslig* om prediktionsfunktionen skall vara skiftlägeskänslig. Inställningen *Minimum längd* anger det minsta antal bokstäver längre prediktionen skall vara än nuvarande skrivet ord.

Maximalt antal gånger anger hur många gånger ett ord skall lämnas som förslag. Har ordet inte valts då kommer det inte längre att visas som förslag utan ersättas av ett nytt.

Frekvensprioritering (Ingen-Låg-Normal-Hög) avgör om nyligen

använda ord skall få högre prioritet.

Autolär (Lär inte-Lär ord-Lär ordpar-Lär alla) avgör om nya ord och/eller ordpar skall läggas till prediktionsordlistan. Detta påverkar även sannolikheten för orden i listan.

<u>Redigering av</u> prediktionsordlistan

Tellus Smart använder en prediktionsordlista med över 20.000 ord. Den kan redigeras, ord kan raderas och läggas till, frekvenser kan ändras.

Gå till *Verktyg* > *Prediktionsordlista* för att redigera den aktuella listan.

I fönstret för *Prediktionsordlistor* kan man välja en prediktionslista.

Skapa en ny lista. Fyll listan manuellt (använd *Redigera*) eller aktivera funktionen Autolär för att automatiskt skapa en lista när apparaten används.

Duplicera den nuvarande listan. Den nya listan måste

ges ett nytt namn.

Redigera den aktuella listan.

Ord

1. Skriv (en del av) det sökta ordet i *Sökfönstret o*ch klicka på

En lista med ord och deras frekvenser kommer att visas.

Redigera			×
hund			\triangleright
Ord	Frekvens		4
hund	15		
hundar	4		1
hundarna	3		
hunden	16		X
hundens	1		
hundkorgen	1		
hundlik	1		
hundmat	2		
hundra	19	•	

Markera ett ord och klicka på
 för att ändra dess frekvens.

3. Markera ett ord och klicka påx radera det.

4. Klicka på 💼 för att lägga till ett ord i listan.

Fyll i det nya ordet och dess frekvens. Jämför med frekvensen för liknande ord.

Klicka på ok när allt är färdigt.

Ordpar

1. Skriv det sökta ordet i

Sökfönstret och klicka på . T.ex. ordet 'Du'. En lista med ord och deras frekvenser kommer att visas.

Redigera			×
du 🕏			
Ord	Frekvens		4
du	1710	≡	_
dualism	1		Z
dubbel	5		
dubbelsmörgås	2		X
dubbelt	10		
dubbla	6		
duell	1		
duga	7		
dugande	1	•	

2. Markera ordet ('du') och

klicka på för att visa en lista med ord som kan kombineras med ordet 'du'.

3. Markera ett ord och klicka på

för att ändra frekvens för ordparet'du + det markerade ordet'.

4. Markera ett ord och klicka på

för att radera ordparet från listan.

Redigera			×
du			
du	Frekvens		-
aldrig	19	=	
alldeles	2		1
allt	3		
alltid	5		X
att	39		
bara	10		
behöver	14		
berättade	2		
berättat	3	▼	

5. Klicka på 💼 för att lägga till ett ordpar till listan.

Fyll i det nya ord som kan kombineras med ordet "du" och lägg till frekvensen för det nya ordparet. Jämför med liknande ordpar.

Nytt	ok 🗙
Nytt:	Frekvens:
du	

6. Klicka på ok när det är färdigt.

Förkortningar

Förkortningar Prediktionsordlistan kan utökas med förkortningar.

	Förkortnin	gar	 ×
	Förkortn	Expandera	4
			-
Ľ			

Markera en förkortning i listan och:

klicka på 🔀 för att radera den.

klicka på 🔟 för att redigera den.

Förkortning	ok 🗙
Förkortning:	
Expandera:	

Klicka på 뒢 för att lägga till en förkortning och dess betydelse.

Klicka på ok när det är klart.

Startord

Dessa ord visas i prediktionsrutorna när en ny mening påbörjas. Det går att lägga till ord till listan.

Startord	ok	X
Denna ordlista visas i borjan av en ny Orden skall separeras med mellanslag komma.	meni eller	ng.
Jag, Du, Vi, Han, Hon, Man, Det, Der Men, Har, När	, Vac	l,

Andra inställningar

Vissa inställningar som påverkar hanteringen av Tellus Smart kan göras under Dokument > Preferenser och Verktyg > Alternativ.

Gå till *Dokument* > *Preferenser*. Dessa inställningar gäller för den aktuella filen.

Aktivera *Drag och släpp* om flyttbara rutor önskas på kommunikationssidorna. Man kan alltid dra och släppa i redigeringsläge men i vissa spel och övningar kan det vara önskvärt att kunna det även i användarläge. Förvalt är avstängt läge. Aktivera Återvänd automatiskt till första sidan om programmet skall återgå till sida ett efter val på annan sida. Förvalt är avstängt läge.

Aktivera Återvänd automatiskt till nivå 1 om programmet skall återgå till nivå ett efter val på nivå 2 eller 3 av en ruta. Förvalt är aktiverat läge.

Gå till *Verktyg* > *Alternativ*. Detta är generella inställningar.

Mind Express CE	
Redigeringsindikator	
Visa menyrad vid sta	art
Meny lösenord:	
Vänster knappfunktion:	<föregående sida=""> 👻</föregående>
Höger knappfunktion:	<nästa sida=""> 🔻</nästa>
Programmspråk:	Svenska 🗸
Fil Redigera Dokumen	t Verktyg 🛛 🗠

Aktivera *Redigeringsindikator* för att lägga till en blinkade kant som visar att man är i redigeringsläge. Kantens färg kan ändras.

Aktivera Visa menyrad vid start om menyraden skall visas på skärmen. Förvalt är aktiverat läge. Inställningen kan stängas av och menyraden låsas med ett lösenord. Inställningen kan användas för begränsa brukarens tillgång till andra menyer i Tellus Smart.

Genom att försiktigt stoppa in den medföljande pennan i det lilla runda hålet på vänster sida av höljet på Tellus Smart kan menyraden visas/döljas.

Gå till *Verktyg* > *Alternativ* för att ändra funktionen hos vänster och höger knapp på Tellus Smart.

Vänster knappfunktion:

Höger knappfunktion:

Programmspråk:

Gå till *Verktyg* > *Datum/Tid* to för att ställa in datum och tid.

Skapa en kommunikationskarta på en PC

Tellus Smart levereras med programvaran Mind Express smart som gör det möjligt att skapa kommunikationsböcker och/eller övningar på en PC. Med programvaran kan man även överföra filer som skapats på en PC till Tellus Smart via USBporten.

Installera Mind Express smart

Sätt i Mind Express smart CD-ROM i CD-läsaren och följ anvisningarna i installationsprogrammet. Om installationsproceduren inte startar automatiskt, gå till Start> Kör.

Skriv D: \ setup.exe och tryck <Enter> eller klicka på OK (där D är bokstaven för CD-ROM enheten).

1	Type the name of a program, folder, document, or
Open:	D:\setup.evel

Första gången Mind Express smart startas kommer en dialogruta på skärmen att be om en registreringskod.

Koden finns på CD-ROM fodralet. Formatet för registrering koden är

Användning av Mind Express Smart

Dubbelklicka på ikonen Mind Express smart på skrivbordet eller starta programmet via Start> Alla program> Mind Express smart.

Följande fönster visas på skärmen.

Nu kan man börja skapa en kommunikationskarta. Sidorna som hör till en specifik kommunikationsbok lagras i en fil. Skall en ny uppsättning sidor för en ny kommunikationskarta skapas skall en ny fil skapas först, gå till Fil > Ny. Man kan naturligtvis också öppna en befintlig fil och redigera den, gå till Fil > Öppna.

Skapa en ny fil

- 1. Välj Fil.
- 2. Välj Ny.

3. Spara ändringar i föregående fil om det behövs.

Skapa den första sidan

1. Ge sidan ett *Namn*. Det blir lättare att hålla ordning på sidorna om de har fått specifika namn jämfört med om de heter sida 1, sida 2 osv.

2. Fyll i antal *Rader* och *Kolumner* för denna sida.

3. Ange *Mellanrum* mellan rutorna.

4. Klicka på färgknappen för att definiera sidans bakgrundsfärg.

5. Bestäm om ett Brevfönster (meddelanderad) skall användas på denna sida. Ett brevfönster (meddelanderad) visar de valda symbolerna när ett meddelande skapas.

Brevfönstrets inställningar kan ändras under menyvalet Dokument> Brevinställningar.

6. Klicka eller välj Dokument > Ny sida om en ny sida skall läggas till Fortsätt sedan från steg 1.

7. Klicka på OK när allt är klart.

Fyll i innehållet i en ruta. 1. Symbolen

Följande förklarar hur man definierar innehållet i en ruta. Innehållet i en ruta består av en bild/symbol och en funktion. Funktionen kan vara ett ord, ett meddelande, ett ljud eller ett kommando.

Innehâll	
PESJilig Cynnak Howdanegoli Talla kategolie Underkategoli Talla underkategolier 💌 Byt (jaratop	Egu (rogen sprabob) 1 (2) 1 (2) caledar 1 (2) c
I est på skämen Nivå1 Nivå2 Nivå3	⊊ Fylitest och nivå 1
Aktiviteter Ny aktivitet Ta bot aktivitet	F Meddelande C Lad C Kommando € Statemiv Ordene Oddelan Yereb Lorenikgen
	QK Avbyt

1. Välj menyn *Redigera> Redigera*.

2. Dubbelklicka på en ruta för att öppna fönstret *Innehåll*. I fönstret *Innehåll* kan man nu välja den *Symbol* som skall visas i rutan.

Nivå 1, 2 och *3* är de olika uppsättningar av fraser, ord eller kommandon som länkats till den specifika rutan.

Under extra kan anges om en ruta skall vara en prediktionsruta. En ruta är som standard en symbol eller textruta. Här kan även rutans storlek ställas in.

Med knappen *Stil* och fönstret *Stilinställningar* kan man välja en stil för rutan. Stilen definierar rutans färg och form, position för symbol och text samt teckensnitt för texten.

3. Ange vilken *Symboltyp* som skall användas.

4. Skriv symbolens namn i fönstret *Figur*. Mind Express smart kommer att visa tillgängliga symboler.

5. Klicka på den symbol som skall användas.

Symbolen kommer att visas i *Symbolfönstret*.

6. Ta bort, ändra eller lägg till text för rutan i fönstret *Text på skärmen*.

7. Välj stil för rutan från listan *Stil*.

Klicka på Redigera stil för att redigera en stil.

<u>E</u>xtra

8. Klicka på **storlek**.

Breddinställningen gör det möjligt att ändra antalet kolumner. Varje steg motsvarar en rutenhet/kolumn. Kolumner läggs till/tas bort på höger sida.

Höjdinställningen gör det möjligt att ändra antalet rader på sidan. Varje steg motsvarar en rutenhet/rad. Rader läggs till/tas bort nertill på sidan.

För att snabbt öppna en rutas innehållsfönster, gå till **Dokument** > **Preferenser** och markera 'Höger musklick vid musstyrning = Öppna redigeringsfönster'

Aktivera 'Snabb inmatning' för att omedelbart kunna skriva ett ord i en ruta utan att dialogfönstret visas. Välj **Redigera** >

Redigera, välj en ruta och skriv in texten.

Fyll i innehållet i en ruta. 2. Funktion: meddelande, text eller kommando.

1. Den förvalda funktionen i detta exempel blir det talade budskapet Hund". Om *Fyll i Text och Nivå 1* är markerat kommer Mind Express smart att automatiskt komplettera texten på skärmen, meddelandet på nivå 1 och ordklass (Substantiv - Andra - Adjektiv - Verb) vid klick på en symbol i listan.

2. Man kan givetvis ändra meddelandet eller välja ett ljud eller ett kommando.

 Man kan lägga till extra funktioner till en ruta (max
 Funktionerna kommer att visas i fönstret *Aktiviteter*.

Översikt över de olika funktionerna

Följande lista ger en överblick över de funktioner som kan kopplas till specifika rutor.

Meddelande

1. Skriv meddelandet som skall höra till rutan i fönstret *Meddelande*.

2. Välj *Substantiv, Annat, Adjektiv* eller *Verb* beroende på vad som fyllts i under meddelande. Tellus Smart använder denna information för sin grammatikfunktion.

3. Komplettera ev. *Egenskaper*.

4. Klicka på OK, Mind Express frågar efter extra data om så behövs.

<u>Ljud</u>

Använd ett befintligt ljud.

1. Bläddra till ett befintligt ljud i din dator.

Klicka på **b** för att först lyssna på ljudet.

Klicka på 📃 för att stoppa ljudet. 2. Klicka på OK när allt är färdigt.

Spela in ett ljud.

1. Klicka på 🥌 för att starta inspelningen.

2. Klicka på för att stoppa inspelningen. Mind Express smart kommer att automatiskt ge den nya inspelningen ett namn *SNDx*, där x är ett nummer.

3. Ändra namnet på det inspelade ljudet om så önskas.

4. Klicka på OK när allt är färdigt.

Funktioner/Kommando

Välj *kommando* och sedan en funktion från funktionslistan och komplettera från den detaljerade listan om så krävs,

Mer information om alla olika kommandon kan hittas i kapitlet **Översikt över de olika funktionerna** på sidan 20.

Anmärkningar

Metoden för införande av en rutas innehåll på Nivå 2 och Nivå 3 är densamma som för Nivå 1.

Spara filen när den är färdig eller efter redigering. Använd *Fil* > *Spara som* om filen skall sparas med ett nytt namn. Använd *Fil* > *Spara* om filen skall sparas med befintligt namn.

Använd *Fil* > *Öppna* för att öppna en befintlig fil.

För att lägga till en sida i en fil. Välj menyn Dokument > ny sida eller klicka på efter val av Dokument > Sidinställningar.

Sidinställningar 🗧				
Sida 2. Sida 2				
Namn Sida 2				
Antal horisontala och vertikala rutor				
<u>H</u> orisontal: β <u>⊻</u> ertikal: 5				
Mellanrum: 2 💌 %				
<u>F</u> ärg <u>I</u> illämpa på alla				
🔲 <u>B</u> revfönster på denna sida				
<u>Q</u> K <u>A</u> vbryt				

Nu går det att lägga till en sida, byta namn på en sida, ändra antalet rutor, avstånd mellan rutorna och bakgrundsfärg på en sida.

Stilar

En ruta kan ha en viss stil som anger dess bakgrundsfärg, teckensnitt, form etc. Denna visuella information ger mer struktur åt sidan och ger extra information om vad en ruta. Den kan visa att en viss ruta är en sidlänk, en funktion, en viss typ av meddelande.

Gå till *Dokument* > *Stilinställningar* för att definiera olika stilar.

Stilinställningar 🛛 🛛 🛛
Still C Validate Still C Validate Still C Validate Still C Still Still C Still Still Still Still Still Still Still Still Still Still Still Still Still
Stilgamn Stil 1
Bakgundtiëg Fäg Genomskrigs detar Text Mind Express Svenska Postor: poriornal (mitten v yetika) över v
8id Position hgisonfal mitten vetitikal under v Procent 80 v %
Bakgund Kantinjestotels: 0 ▼ Kantinjetarg Eing F Bundad höman ⊽ Anvindn sjändikkor
<u>QK</u> <u>Avbryt</u>

- 1. Välj en stil från listan.
- 2. Ge stilen ett *namn*. Det är bra att låta stil 1 vara

oförändrad. Alla nya rutor har stil från början. Om stil 1 modifieras kommer alla rutor i kommunikationsboken att ändras.

3. Definiera bakgrundsfärgen. Det går att göra en ruta genomskinlig. En genomskinlig ruta får sidans bakgrundsfärg.

Definiera rutkantens tjocklek och färg. Aktivera *Rundade hörn* om rutan skall ha rundade hörn. Aktivera Använd sidindikator. Detta påverkar endast rutor som länkar till andra sidor. Dessa rutor kommer att få ett vikt hörn.

4. Definiera position, färg och typsnitt för texten i rutan.

5. Definiera position och storlek för bilden/symbolen i rutan.

Exportera filer till Tellus Smart

När kommunikationskartan är färdig och sparad (t.ex. som *Ny Fil)* kan man ladda över filen till Tellus Smart via USB porten på PC datorn.

Stäng först av Tellus Smart med av/påknappen, anslut sedan Tellus Smart till datorn med USB kabeln som levererades tillsammans med Tellus Smart. Microsoft ActiveSync kommer utföra kontakten mellan datorn och Tellus Smart. Gå till *Fil* > *Exportera till Tellus Smart*.

Mind Express Smart kommer att visa en lista med filer som kan exporteras till Tellus Smart och öppen fil i Mind Express smart.

Välj *Exportera* för att överföra den *Nya filen* till Tellus Smart.

Om inte den mobila enheten (handdatorn) kommer upp på datorskärmen, prova med att starta om Smartdatorn genom att försiktigt trycka in pennan i reset-hålet på vänster långsida.

Importera filer från Tellus Smart

Man kan även importera filer från Tellus Smart till datorn.

Anslut Tellus Smart till datorn med USB som levererades med Tellus Smart. Microsoft ActiveSync kommer att sköta förbindelsen mellan datorn och Tellus Smart. Gå till *Fil* > *Importera frän Tellus Smart*.

Mind Express smart kommer att visa en lista över filerna i Tellus Smart. Välj fil att importera och välj sedan öppna.

Öppna			
dog smart1 smart3			
	<u>o</u> k	<u>A</u> vbryt	

Mind Express kommer nu att överföra och öppna den valda filen.

Appendix: Uttalsändringar

Svensk fonetisk text

Svenska Mind Express använder sig av SAMPA:s svenska transkriptionsregler (Speech Assessment Methods Phonetic Alphabet) med ett undantag, /u/ används i stället för SAMPA:s /u0/. Tecknen skrivs med mellanslag mellan varje fonem. Tidigare text-tilltalomvandlare använde sig av ett annat fonetiskt alfabet, RULSYS. Eftersom en del användare möjligen är bekanta med RULSYS anges även motsvarande RULSYS-tecken för varje SAMPA-tecken. Dock kan endast SAMPA användas vid fonetisk transkription i Mind Express. Tecken som inte återfinns i listan är inte giltiga fonetiska transkriptioner och blir ignorerade i användarlexikon eller i PRN-taggar. För information angående uttalsändringar i Mind Express, se handboken, avsnittet Att skriva in uttalsändringar, sid. 64.

Symbol	Word	Phonetic text	Comment	RULSYS
b	bil	b i: l		В
d	dal	d A: l		D
rd	bord	bu:rd	retroflex d	2D
f	fil	fi:l		F
g	gås	g o: s		G
h	hal	h A: l		Н
j	jag	j A: g		J
k	skal	s k A: l		K
k_h	kal	s k_h A: l	aspirated k	Kh
ι	lös	l 2: s		L
rl	karl	k A: rl	retroflex l	2L
m	mil	mi: l		M
n	nål	no:l		N
rn	barn	b A: rn	retroflex n	2N
Ν	ring	rIN	not syllable-initial	NG
р	spill	spil		Р
p_h	pil	p_h i: l	aspirated p	Ph
r	ris	r i: s		R
S	sil	s i: l		S
rs	fors	f O rs	retroflex s	25
S	sjuk	S }: k		SJ
t	stall	stal		Т
t_h	tal	t_h A: l	aspirated t	Th
rt	hjort	j U rt	retroflex t	2T
rt_h	borta	b O rt_h a	aspirated retroflex t	Tr
С	tjock	C O k	not syllable-final	TJ
V	vår	v o: r		V

Tecken för svenska konsonanter

Kommentarer angående de fonetiska transkriptionerna av konsonanter

Retroflexer

Uttalet av konsonanterna "d", "s", "l" och "n" ändras när de ortografiskt föregås av ett "r". Tungspetsen böjs bakåt mor hårda gommen och r uttalas inte som ett separat fonem. Dessa ljud kallas supradentaler eller retroflexer. Jämför uttalet av "bord" och "bod", "fort" och "fot". I fonetisk transkription skrivs dessa ljud som en kombination av r och efterföljande dental, utan mellanrum mellan. Notera att det inte är alla svenska dialekter som har retroflexer.

Symbol	Example	Phonetic text	Comment	RULSYS
15a	hall	hal		A
A:	hal	h A: l		A:
е	vett	vet		E
e:	vet	ve:t		E:
a	pojken	pOjk@n	schwa vowel allophone	E0
1	vitt	vlt		1
i:	vit	v i: t		l:
U	bott	bUt		0
u:	sol	s u: l		0:
u	buss	bus		U
}:	hus	h }: s		U:
Υ	bytt	b Y t		Y
y:	syl	s y: l		Y:
0	håll	hOl		Å
0:	hål	ho:l		Å:
E	rätt	rEt		Ä
E:	säl	s E: l		Ä:
{	herr	h{r	pre-r allophone of E	Ä4
{:	här	h {: r	pre-r allophone of E:	Ä3
2	föll	f2l		Ö
2:	föl	f 2: l		Ö:
9	förr	f9r	pre-r allophone of 2	Ö4
9:	för	f 9: r	pre-r allophone of 2:	Ö3

Tecken för svenska vokaler

<u>Vokallängd</u>

Lång vokal markeras med kolon, <:>.

"ä" och "ö" framför "r"

"ä" och "ö" har speciella fonetiska tecken när det ortografiskt direkt föregår "r". I denna position har ä och ö ett mer öppet uttal.

Betoningsmarkering

Betoning används för att markera graden av prominens hos en stavelse i ett ord (betoning på ordnivå) eller hos ett ord i en mening (emfas eller reduktion). På svenska kan två ord med identisk stavning ha helt olika betydelse beroende på var stavelsebetoningen i ordet ligger. Därför är det viktigt i svensk fonetisk transkription att inkludera betoningsmarkeringar. Notera att uttalet kan bli korrekt även utan betoningsmarkeringar men detta sker slumpvis och är inget att ta för givet.

Stavelsebetoning i ord

Svenskan är ett tonspråk och har två typer av ordaccenter. Ord med akut accent har en enda betoningstopp och ord med grav accent har två betoningstoppar. För akut accent placeras en 4 direkt efter den betonade vokalen, utan mellanslag. För grav accent placeras en 3 direkt efter den huvudbetonade vokalen (utan mellanslag) och en 1:a direkt efter den sekundärbetonade vokalen. I sammansatta ord med grav accent placeras trean i första delen av sammansättningen och ettan ia den andra delen.

Kommentarer angående transkription av ordaccent

Akut: anden/ a4 n d e n/ (fågeln) Grav: anden /a3 n d e1 n/ (av "ande", "själ") Sammansatt: andpastej /a3 n d p a s t e1 j/

Emfas

Vissa ord skiljer sig åt endast genom placeringen av emfas. Betoningsmarkörerna 3 eller 4 placeras direkt efter den vokal som har starkast betoning..

Kommentarer angående transkription av stavelsebetoning

banan b a3 n a1 n (av "bana") banan b a n a4 n (frukt)

Glottisstöt

En glottisstöt (hård ansats), som representeras av det fonetiska tecknet ?, är ett kort ljud som används för att skilja två ord där det andra ordet inleds med betonad vokal. Detta tecken kan inkluderas i en transkription för att förbättra uttalet, speciellt i sammansatta ord.